

Hava Ambulans Hizmetleri Türkiye'de Dünü, Bugünü ve Yarını...

Can EREL
Uçak Mühendisi
can.ereel@canerel.com.tr

COVID-19 salgını ve bu salgınla mücadele dönemi başladığında döner kanatlı hava araçları (HEMS) ve sabit kanatlı hava araçları (EMS) ile gerçekleştirilen "Hava Ambulansı" konusunu araştırarak ve ilgililerle görüşerek geçmiş ve güncel ayrıntılarını belirlemek ve geleceğe yönelik değerlendirmeler yapmak istemişimdi...

...zaman içinde şekil ve içerik değiştiren süreçte, bazı meslektaşlarımın müteşekkîr olduğum değerli katkıları ile sona ulaştım; keyifli okumalar ve makale içeriğinin gelişime fayda sağlayabilmesini dilerim.

Giriş

Hava Ambulansları, hasta nakli veya acil tıbbi müdahale amaçlı kullanılmak üzere ulusal sivil havacılık otoritesinden (*ülkümüzde Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü*) çalışma ve uçuş izni almış ve Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş yönetmelikte¹ belirtilen tıbbi donanıma, havacı ve tıbbi müdahale ekibine sahip sabit kanatlı (*uçak*) ve döner kanatlı (*helikopter*) hava araçlarıdır.

Bir hava aracı marifeti ile yaralının / hastanın nakledilmesine ait kayıtlar bir asırdan öncesine dayanmaktadır.

Hastaları hava aracı ile nakletme konusunda yapılan ilk planın 1910 yılında Yüzbaşı George H. R. GOSMAN (*Medical Corps, US Army*) ve Teğmen A. L. RHOADES (*Coast Artillery Corps*) tarafından ABD Kara Kuvvetleri Sağlık Birimine sunulmuş...

Trial flight of the Rhoades-Gosman airplane, January 26, 1910.

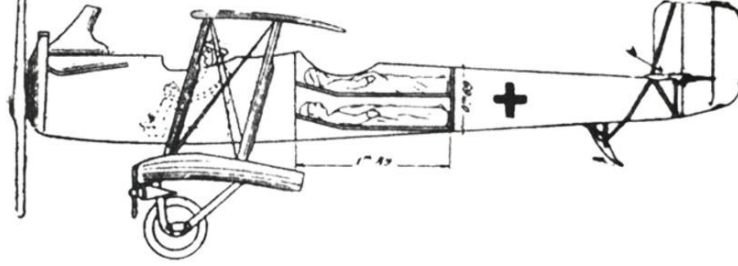
...ancak girişim başarısız olmuştur².

¹ Resmi Gazete; "Ambulanslar ve Acil Sağlık Araçları ile Ambulans Hizmetleri Yönetmeliği" ; Sayı 26369, 07.12.2006.

Sırp Ordusunun Kasım ve Aralık 1915'teki geri çekilmesi sırasında 13 yaralı / hasta 80 - 200 kilometre mesafelere *-herhangi bir özel tadilat yapılmadan olduğu gibi kullanılan-* bir hava aracı ile nakledilmiştir; sağlıklarına kavuşmaları için bir şans elde edilmek yanında esir alınmaktan da kurtulmuşlardır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında, Fransa'da Doktor CHASSAING³, ordunun havacılık birimini yatar pozisyondaki hastalar için tasarlanmış bir uçak ambulansı inşa etmeye ikna edince...

Chassaing'in İlk Sıhhiye Tayyaresi Planı (1917)

...hazırlanan uçak ilk kez Eylül 1917 içinde Villa Coublay'da, daha sonra da Aisne Cephesinde denenmiştir.

O günden sonra da, "Ambulans" ve/veya "Hasta Nakli" amacı ile kullanılan hava araçları, gelişen teknolojiye de etkilenecek, gerek askeri ve gerek sivil hayatta acil sağlık hizmetlerinin vazgeçilmez araçları arasında yerini almıştır.

Türkiye'de Hava Ambulans Hizmetleri

Türk'ün hava ambulans hizmetlerine yönelik ilk düşünceleri,

"...

Ülkemizde Sıhhiye Tayyare Teşkilatı'ndan yararlanmak için öncelikle tayyare temini meselesi, sonra da idare teşkilatı ve nihayet tayyarelerin büyük bir güvenle kullanılması için gerekli tedbirlerin alınması lüzumludur.

Sıhhiye tayyarelerinden en çok istifade deprem, sel gibi olağanüstü afetlerde, bulaşıcı ve salgın hastalıkların hızlı teşhisinde, alınacak sıhhi savunma tedbirlerinde, sıtma ve frengi gibi ülkenin genel sağlığını ilgilendiren hastalıklara karşı müdahalede, kısacası pek çok imdat ve yardımdadır ki, bu gibi durumlarda karşı alınacak tedbirler de Sıhhiye Vekaleti kadar Millî Müdafaa, Dâhiliye, Nafia ve Ziraat, hatta Adliye Vekaletleri, özetle bütün hükümet organları görevlidirler.

Bu sebeple ilk defa yapılacak bir teşebbüs olmak üzere Millî Müdafaa Vekaleti son teknik gelişmelere uygun olarak daha mükemmellerini temin edeceğinden eski harp tayyarelerinden bir veya ikisini ya tamamen yahut ödünç olarak Sıhhiye Vekaletini verir, Sıhhiye Vekaleti de bunların bunlarla şimdiden sınırlı bir Tayyare Teşkilatı'na başlar.

İdari uygulamalar da çok mühimdir. Başlangıçta, şimdilik iki-üç yerde kurulacak sıhhiye merkezlerinde "Sıhhiye Tayyare İstasyonları" meydana getirmek lazımdır. Sıhhiye merkezleri, mümkünse "Numune Hastanesi" gibi idare teşkilatı düzenli, doktor ve cerrahları muktedir müesseseler olmalıdır.

Sıhhiye merkezlerinde sıhhiye tayyareleriyle daima nakliyat ve sevkiyat yapılacağından ona göre sıhhiye memurları, tecrübeli ve muktedir pilotlar ve teknik adamlar bulunmalıdır.

Sıhhiye tayyarelerinin büyük bir güvenle kullanılmasında alınması gereken tedbirlere gelince; öncelikle eğitilmiş ve tecrübeli pilotlar temin edilmeli, güvenli istasyonlar yani tayyarelerinin yere inmesine ait parklar yapılmalıdır.

Tayyarelerinin izleyecekleri hava yoluna karşılık seyir ve hareketlerinde kılavuzluk yapacak şekilde yere, toprağa direkler dikilmeli, işaretler konmalıdır.

² U.S. Army MEDical Department (AMEDC) Medical Center of Excellence (ACHH); "History - The AirPlane Ambulance"; Chapter XX.

³ Dr. Besim Ömer; "Sıhhiye-i Askeriye ve Umûmiyede Tayyarelerden Edilecek İstifade"; İstanbul 1925 (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sürümü 2022).

Tayyarecilikte, bu hava gemiciliğinde güvenilir limanlar ve her zaman görev yapan bekçilere emanet edilen parklar kadar geçici istasyonların kurulması da gereklidir. Geçici istasyonlar hava gemilerinin gece ve gündüz inmesine elverişlidir. Bir hava yolu haritası yapılmalı ve daimi ve geçici istasyonlar pilotların dikkatini çekecek derecede belirlenmelidir.

...

...Henüz her yere tayin edilecek muktendir ve mütehassıs doktorlar, hatta küçük sıhhiye memurları bulunamadığı, değil her tarafta hatta büyük şehirlerde, il merkezlerinde mükemmel Numune Hastaneleri kurulması imkânı hiç görülmediği bir zamanda yukarıda arz ettiğim gibi Sıhhiye Teşkilatı'na göre şimdilik birkaç yerde Sıhhiye Tayyar Teşkilatı meydana getirmek çok isabetli ve medeniyet dünyasındaki ilerlemeleri de uygundur.

...

Tayyare ile yaralı ve hasta naklindeki ucuzluk ve pahalılığa gelince; bir fayda getirmesini temin etmeyen herhangi bir nakil velev pek ucuz olsun, daima pahalıdır. Gaye ve maksat, hasta ve yaralıyı süratle naklederek gerekli ameliyat ve tedavilerle ile şifayı temindir. Yoksa nakil günler günlerce sürer ve hastalık, ameliyatı ve şifası mümkün olmayan bir hale gelirse tasarruftan ne fayda elde edilir? Bir fayda sağlanmayan bir masraf velev az az olsun, daima pahalı ve boşunadır.

..."

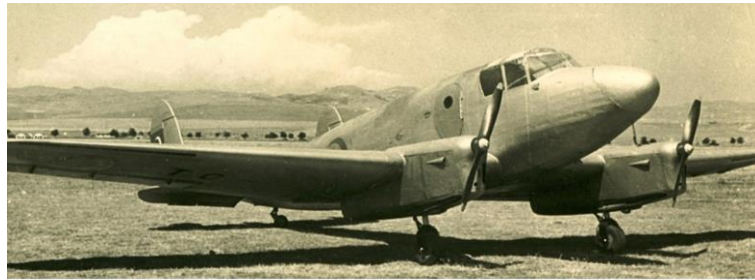
şeklinde, 1924 yılında Dr. Besim Ömer (AKALIN) beyin Türkiye Hilâl-i Ahmer Mecmuası'nın 39'uncu ve 40'inci sayılarındaki "**Sıhhiye-i Askeriye ve Umûmiyede Tayyarelerden Edilecek İstifade**" başlıklı özel makalede yer almış ve bu makale daha sonra aynı isimle kitaplaştırılmıştır. Geçen zaman içinde belirtilen düşüncelere uygun gelişme sağlandığına dair bir kayıt henüz bulunamamışsa da, bu kitabı Sağlık Bilimleri Üniversitesi 2022 yılında Türkçeleştirip düzenleyerek yeniden yayınlamıştır.⁴

Türkiye'de ambulans hizmeti vermek üzere üretilen ilk hava aracı Türk Hava Kurumu (THK) Etimesgut Tayyare Fabrikası'nda üretilmiştir⁵.

THK Etimesgut Tayyare Fabrikası © THK

THK Etimesgut Tayyare Fabrikası'nda 1945 yılında üretilen bu ilk hava ambulans...

THK-5 > 5A @Etimesgut © THK

...THK-5 uçağının 6 personel taşıma kapasitesi ile katıldığı Paris AirShow sonrası Danimarka'dan alınan sipariş ile ambulans ve hasta taşıma kabiliyetine sahip olarak geliştirilerek 12 Eylül 1955 günü ilk uçuşu yapılan, sertifikası sonrası TC-THK AY tescili ile uçup 11 Aralık 1951 günü Danimarkalı pilotlara teslim edilen THK-5A tayyaresidir⁶.

⁴ Dr. Besim Ömer; "Sıhhiye-i Askeriye ve Umûmiyede Tayyarelerden Edilecek İstifade"; İstanbul 1925 (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sürümü 2022).

⁵ Can EREL; "Türkiye'nin Havacılık Seyri"; Seminer, 2010.

⁶ İsmail YAVUZ; "Mustafa Kemal'in Uçakları"; Kitap, İstanbul, 2013.

Danimarka'da Falcks Kurtarma Birimi'nde kullanılan THK-5A tayyaresi...

...geçirdiği kaza sonrası OY-ACK tescili 1961 yılında silinmiştir.⁷

TC-THK AY tescilli THK-5A tayyaresi hem üretimi usulü hem Hava Kuvvetleri Bakım Şubesi çalışanı Havacı Mühendisler tarafından yapılan sertifikasyonu, hem dış ticarete konu olması ve hem de gerçekleştirdiği hava ambulansı, posta ve mahkûm nakli görevleri ile havacılığımızın önemli bir ürünüdür.

Günümüzde T.C Sağlık Bakanlığı, Özel Hava Ambulans İşletmeleri ve Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından birbirilerinden farklı usullerle hava ambulans hizmetleri gerçekleştirilebiliyorken, her bir tür açısından ortak amaç insan sağlığını korunmasıdır.

Bu türlerin hava ambulans hizmetleri ile ilgili gelişmeler ve mevcut durum, uygulama başlangıçları sırasına uygun olarak,

- Türk özel girişimi,
 - Türk Silahlı Kuvvetleri,
 - T.C Sağlık Bakanlığı koordinesindeki ulusal sağlık örgütlenmesi,
- açılarından incelenecektir.

Türk Özel Girişimine Ait Hava Ambulans Hizmetleri

Türkiye'de, özel sektördeki ilk hava ambulans hizmeti, Avusturya'da Wings Havacılık'a ait tamamen yoğun bakım donanımlı bir Beechcraft KingAir 200 uçağını, Türk tesciline (TC-FBZ) geçirip Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nden 29.09.1989 tarih ve 49 numara ile alınan işletme ruhsatı alan MARM Sağlık Eğitim Turizm Hizmetleri A.Ş. tarafından verilmeye başlanmıştır.

...COVID-19 salgını ve bu salgınla mücadele dönemi başladığında "Hava Ambulansı" önemi ve yerinin yaşamsallığı çok daha derinden ve çok daha geniş kitlelerce bilinmeye başlayacağını değerlendirerek havacılığın sağlık ile kesişim alanlarından biri, belki de en

⁷ Danish Civil Aircraft Registry, OY-REG; "Falck's Rescue Corps, OY-ACK".

önemlisi olarak hava aracı ile yapılan ambulans hizmetlerinin Türkiye’de başlangıcını, sabit kanatlı hava araçları (*EMS, Emergency Medical Services*) ve döner kanatlı hava araçları (*HEMS, Helicopter Emergency Medical Services*) ilgili ambulans uçuşlarının dönüm noktalarını, taşınan hasta, uçuş ve sağlık personeli ile ilgili dikkat çeken hususları ve tüm sürecin gelişimini ilgili karar vericilerle ele alarak işleyen bir "CAN'CA Havacılık Söyleşisi" serisinin ilk aşamasını MARM Sağlık Eğitim Turizm Hizmetleri A.Ş. girişimcisi Dr. Mustafa Şevki ATAÇ ile kurucu girişimcisi olduğu ve 1992 - 2008 arasında ülkemizdeki tek hizmet sağlayıcı olarak görev yapan yoğun bakım donanımlı hava ambulansı (*HEMS*) işletmesi Redstar Havacılık ve faaliyetleri üzerine yapmış ve bu değerli söyleşinin bir bölümünü de, kuruluş düşüncesin ve iki yıl süre dokusal kurgusunu yapma şansına sahip olduğum, ülkemizin küresel havacılık iletişim kanallarına sunduğu ilk basılı periyodik yayının küresel okuyucusu ile paylaşmışım⁸.

Geçen sürede,

RedStar Ödülleri BRSA

- International Travel & Health Insurance Journal (*ITIJ*) tarafından "*Air Ambulance Company of the Year 2022*" ve "*Marketing Campaign of the Year 2023*",
- MEA Business Magazine tarafından "*Aviation Achievement - Outstanding Service / Air Ambulance 2023*",
- International Assistance Group tarafından "*Aviation Achievement - Best Accredited Service Provider 2023*",

ödüllere Redstar Havacılık şirketinin layık görülmesi ülkemizde özel girişimin küresel ölçekte bu alanda ulaştığı başarı seviyesine de bir kanıt oluşturmaktadır.

Hava Ambulans ilgili alanda ürün ve hizmetlerle ilk kez, Hava Kuvvetlerinden emekliliğim sonrası ilk görev aldığım şirketin Savunma ve Havacılık Direktörü ve Ankara'daki Havacılık Bakım Merkezi'nin Genel Koordinatörü iken tanışmışım; distribütör temsilcisi olarak satışını yaptığımız hava araçlarını (saatler içinde) tam teşekküllü bir hava ambulans haline çevirebilen üstün nitelikli ürünleri ile dikkatimi çekmişti...

LifePort HEMS & EMS Donanım Eğitimleri ©CE®

...bu süreçte, hava aracında hasta taşıma araçları ve ara yüzleri ile çok bilinen LifePort şirketinin küresel tek temsilciliğini aldığım Şubat 2006 içindeki görevim kapsamında aldığım uygulamalı

⁸ Can EREL; CAN'CA Havacılık Söyleşisi: Dr. Mustafa ATAÇ ile... "*Türkiye'de Hava Ambulans Hizmetlerinin Başlangıcı ve Gelişimi*" / "*Launch and Development of Air Ambulance Services in Turkey*"; Aviation Turkey Dergisi #4, 2020.

eğitimi esas olarak Türkiye'deki satış ve teknik uygulama personelini yetiştirmek üzere hazırladığım "Lifeport Emergency Medical Systems⁹" konulu eğitim kitabımı da bu süreçte hazırlayarak kullanmışım. O yıllarda, Sağlık Bakanlığı bünyesinden başlatılan çalışmalarda, Askeri Tıbbiye'den tanışıklığımız olan sorumlu makamdaki bazı arkadaşlarımızla da görüşmelerimiz başlamıştı.

Genelde, hava aracı sahibi ve/veya sahibi inisiyatifinde kullanılacak bu dönüşüm kitlerinin de etkisi ile hava ambulans hizmetlerinde kullanılacak hava araçlarının ve zamanla da bu alana özel işletmelerin sayıları artmıştır; artmaya devam etmektedir.

Hava ambulans hizmetinde kullanılan hava araçlarının tamamı ithal edilmektedir; bu durumun ülke içinde özgün tasarıma dayalı tip sertifikaları ile imal edilerek hizmete girecek hava araçlarına sahip oluncaya kadar devam edeceği bilinmektedir.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiş şartları sağlayıp ithal edilen hava araçları, ilgili mevzuat kapsamında (SHY-CA¹⁰ yönetmeliği kapsamında SHT-CAM¹¹ talimatına göre) "Uçuşa Elverişlilik Sertifikası" düzenlenir ve ilgili yönergeler (SHY 6A ve SHY 7) kapsamında Türkiye Cumhuriyeti tesciline alınarak görev yapması sağlanır.

Söz konusu hava aracı işletme ruhsatı sahibi ve/veya işleticisi tarafından, "Ambulans Servisi Uygunluk Belgesi" almak üzere, hava aracının bulunduğu ildeki İl Sağlık Müdürlüğü'ne "Ambulans Acil Sağlık Araçları ile Ambulans Hizmetleri Yönetmeliği" kapsamında müracaat edilir; İl Sağlık Müdürlüğü tarafından gerekli denetimler sonucunda uygun bulunan firmaya belge düzenlenerek hava aracının hava ambulansı olarak hizmet vermesi sağlanır.

Uluslararası norm ve kuralları olan havacılık alanında Avrupa Standartları'na uyum sağlanarak, Türkiye'de ambulans hava araçları ve tıbbi donanımlarla alakalı olarak hasta nakillerinde, hastaların alındığı sağlık kuruluşları, hava aracına nakleden ambulanslar ve nakilden sonra hastaya sağlık kuruluşuna götüren ambulanslar ile hastanın gittiği sağlık kuruluşundaki uluslararası standardizasyonun sağlanması amacı ile, Türk Standartları Enstitüsü tarafından, Avrupa Birliği ve yurtdışındaki ilgili kurumlara ait düzenlemelerden yararlanarak hazırlanan,

- TS EN 13718-2+A1 Tıbbi Araçlar ve Donanımları - Hava Ambulansları - Bölüm 1: Hava Ambulanslarında Kullanılan Tıbbi Cihazların Gereklilikleri,
- TS EN 13718-2+A1 Tıbbi Araçlar ve Donanımları - Hava Ambulansları - Bölüm 2: Hava Ambulansları İçin İşletim Ve Teknik Gereklilikler,

de esas alınır.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilen ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından ambulans olarak ruhsatlandırılan özel hava ambulans şirketlerine ait nakil talep ve hasta nakil prosedürleri ile ilgili standart bir form bulunmayıp, her şirket kendi formlarını kullanmaktadır. Ancak, T.C Sağlık Bakanlığı'nın hizmet alımları kapsamında görevlendirilen şirketlerin hava ambulans hava araçları için,

- Nakil Talep
- Hasta nakillerine yönelik,

olarak bakanlık standartları ve formları kullanılmakta, hasta nakilleri "Ambulans Hava Aracı İşletilmesine Dair Esaslar" çerçevesinde yapılmaktadır.

Buna göre, günümüze kadar bu alanda (EMS - Uçakla Hava Ambulansı, HEMS - Helikopterle Hava Ambulansı) hizmet vermiş özel işletmeler (Nisan 2024 başı itibarı ile isim sırasınca),

Kaan Havacılık (HEMS)
Pan Havacılık (EMS)
RedStar Havacılık Hiz.A.Ş (EMS)
Sky Line Ulaşım Tic. A.Ş. (EMS)
Skyline Havacılık ve Savunma San.Tic.A.Ş. (HEMS)
S.O.S Havacılık (EMS)
THK Gökçen (HEMS)
TUSAŞ (HEMS)

⁹ Can EREL; "LifePort Emergency Medical Systems Eğitimi"; Ankara, Şubat 2006.

¹⁰ SHGM ; "Sürekli Uçuşa Elverişlilik Yönetmeliği (SHY-CA) " ; 2022.

¹¹ SHGM ; "Sürekli Uçuşa Elverişlilik Takimatı (SHT-CAM)" ; 2022.

şeklinde dir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nde Hava Ambulans Hizmetleri

Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde havadan hasta nakli, bu göreve yönelik herhangi bir geliştirme yapılmadan, mevcut döner kanatlı ve sabit hava araçlarında tadilat uzun yıllar boyunca yapılmıştır.

İspanyol CASA ve Endonezyalı IPTN iş ortaklığında üretilen CASA CN-235 hafif nakliye uçakları, 11 Kasım 1983 günü imzalanan lisans anlaşması ile TUSAŞ tarafından üretilerek 1 Mart 1988 sonrası envantere girmesi sürecinde...

Soldan Sağa...

Pilot Tuğgeneral Erdoğan KARAKIŞ (4'üncü Ana Jet (B) Komutanı), Tabip Albay Prof. Dr. Kemal SAVASAN (GATA Genel Cerrah), Tabip Tuğgeneral Sait DEĞER (Hava Kuvvetleri Sağlık Daire Başkanı), Eczacı Albay Cahit SANDER (Hava Kuvvetleri Sağlık Daire Başkanlığı), Tabip Binbaşı Mustafa ÖZDEMİR (Ambulans Uçak İlk Uçup Tabiri - Edirnesiğut Hava Hastanesi Genel Cerrahi Uzmanı), Hemşire Ayşar ERDİM (Ambulans Uçak İlk Uçup Hemşiresi), Astsubay Ahmet DENİZLER (Ambulans Uçak İlk Cerrahi Teknisyeni), Hemşire Suna TUYGUN (Edirnesiğut Hava Hastanesi), Hemşire Cansel KARAGÖL (Edirnesiğut Hava Hastanesi).

Türk Hava Kuvvetleri Ambulans Uçağı @HvKK

...ilki 1996 ve ikincisi 2000 yılında iki adedi de yoğun bakım şartlarını sağlayacak şekilde tıbbi donanımlara sahip olarak modernize edilmiş, ambulans ve hasta nakil görevlerine özel hava araçları olarak görev yapmaya başlamıştır.

Zamanla, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan çeşitli tipte helikopterler de olağanüstü hallerde ve kara yoluyla ulaşımın mümkün olmadığı durumlarda hasta nakillerinde görev almaya başlamışlardır.

Günümüzde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden ambulans hava aracı talebi Genelkurmay Başkanlığı Ambulans Uçak Koordinasyon Birimi'ne yapılmakta ve ilgili birimin değerlendirmesi neticesinde ambulans hava aracı görevlendirilebilmektedir. Birime talepler askeri personeller için personelin görev yaptığı birlik tarafından, sivil vatandaşlar içinse talep edilen ildeki mülki idari amir, garnizon komutanı ya da T.C Sağlık Bakanlığı tarafından AFAD üzerinden yapılabilmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait helikopterler ve uçaklar, Sivil Havacılık Kanunu ve düzenlemelerine tabi olmaksızın, 24 saat hizmet verebilmektedirler.

Ulusal Sağlık Örgütlenmesinde Hava Ambulans Hizmetleri (2006 – 2022 Dönemi)

T.C. Sağlık Bakanlığı'nda hava ambulansı hizmeti konusu uzunca bir süre değerlendirilmiş, ilgili karar vericiler Almanya, İsviçre ve Hollanda gibi ülkelerde helikopter ile hava ambulans hizmeti veren kuruluşlarla temas etmiştir. Elde edinilen bilgi ve görgüden de yararlanılarak yapılan

hazırlıklar sonucunda "Hava Ambulans" hizmetleri zamanla sayıları artan konuşlanma bölgelerinde,

- 28 Ekim 2008 günü helikopterlerle,
 - 16 Nisan 2010 günü uçaklarla,
- verilmeye başlamıştır¹².

Helikopter ile Sunulan Hava Ambulans Hizmeti¹³

T.C. Sağlık Bakanlığı Helikopter Ambulans İhaleleri						
S/N	İhale Cinsi	Hava Aracı (Helikopter)	Hasta Kapasite	İhale Tarihi	İhale Süresi	Kazanan
1	Ambulans Helikopter Kiralama Hizmet Alımı	17		01/04/2008		SkyLine u & Koçoğlu İnş & Koçoğlu H
2	Ambulans Helikopter Kiralama Hizmet Alımı			25/01/2013		Saran S & THK Gökçen & Gökçen H & Beyaz H
3	Ambulans Helikopter Kiralama Hizmet Alımı	19		04/05/2018		Gökçen H & THK Gökçen
4	Ambulans Helikopter Kiralama Hizmet Alımı	12		01/11/2021		THK Gökçen
5	Ambulans Helikopter Kiralama Hizmet Alımı	12		29/04/2022	180 Gün	THK Gökçen

Kaynak: Uğur KOÇOĞLU, Skyline Ulaşım
NOT: Muhtelif yıllarda açılan 10'dan fazla iptal edilmiştir. İptal edilen ihale bilgileri listeye dahil edilmemiştir.

Ülkenin coğrafi yapısı, ulaşım şartları, nüfus yoğunluğu, hâkim meteorolojik şartlar ve stratejik bölgeler göz önüne alınarak ambulans helikopterler için konuşlanma yerleri, İl Hava Ambulans Merkezleri (İHAM) tespit edilmiştir.

	28.10.2008	03.09.2009	12.08.2013	11.04.2019
Adana		1	1	1
Afyon		1	1	1
Ankara	1	2	2	2
Antalya		1	1	1
Bursa		1	1	1
Çanakkale		1	1	1
Diyarbakır		1	1	1
Erzurum		1	1	1
İstanbul	1	2	1	2
İzmir		1	1	1
Kayseri		1	1	1
Konya		1	1	1
Malatya			1	1
Samsun		1	1	1
Sivas				1
Trabzon		1	1	1
Van		1	1	1

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı ve İlgili Web Siteleri

Uçaklarla ile Sunulan Hava Ambulans Hizmeti¹⁴

T.C. Sağlık Bakanlığı Uçak Ambulans İhaleleri							
S/N	İhale Cinsi	Hava Aracı		Hasta Kapasite	İhale Tarihi	İhale Süresi	Kazanan
		Prop	Jet				
1	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	1		20/09/2009		HeliPortugal - Barış Uçak- Duygu Savunma
2	Çok Motorlu Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı (2 Kısım)		3		28/02/2011		1. Kısım: SOS & Sprotif H 2.Kısım: Skyline U
3	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı (İki Kısım - Birinci Kısım İptal Edildi)	4	2		09/07/2015		Kuanta H
4	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı - 2500 km Menzilli	2	1		29/01/2016	60 Gün	RedStar H
	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı - 3500 km Menzilli	1	2				
5	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı - 2500 km Menzilli	1	1		09/02/2016	60 Gün	Skyline U
6	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı - 2500 km Menzilli	1	1		04/03/2016	60 Gün	Pan H
7	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı - 5000 km Menzilli	1	4		09/05/2016	180 Gün	Umut P & Skyline U
8	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	1		23/06/2016		Ceylan İnş & Skyline U
	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	4				
9	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	1		12/10/2016	240 Gün	Pan H
	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	2				
10	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	2		24/10/2017	240 Gün	RedStar H
11	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	2	2		06/12/2017	1460 Gün	RedStar H
12	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	2		23/12/2019		RedStar H
13	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	2		12/01/2021	2Yıl	RedStar H
14	Ambulans Uçak Kiralama Hizmet Alımı	1	2		10/10/2022	2 Yıl (2700h)	RedStar H

Kaynak: Uğur KOÇOĞLU, Skyline Ulaşım
NOT: Muhtelif yıllarda açılan 10'dan fazla iptal edilmiştir. İptal edilen ihale bilgileri listeye dahil edilmemiştir.

Tespit edilen uçak ambulans merkezleri:

¹² T.C. Sağlık Bakanlığının "Hava Ambulans" Hizmetlerine başladığı günlerden...

- Bolu Expres: "Kazayla Ortaya Çıkan Tuhaf Helikopter İhalesi"; 03.02.2009.
- MediMagazin: "Fiyatlar Tavan Yaptı, Uçak Ambulans Alımı Ertelendi"; 23.06.2010.

¹³ T.C. Sağlık Bakanlığı; "Ambulans Hava Aracı İşletilmesine Dair Esaslar"; No: B.10.0.TSH.0.16.08.

¹⁴ T.C. Sağlık Bakanlığı; "Ambulans Hava Aracı İşletilmesine Dair Esaslar"; No: B.10.0.TSH.0.16.08.

	16.04.2010	24.11.2011	27.08.2012	10.10.2013
Ankara	2	1	1	1
Gaziantep		1		
İstanbul				
İzmir		1		

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı ve İlgili Web Siteleri

Ulusal Sağlık Örgütlenmesinde Hava Ambulans Hizmetleri (2022 Sonrası Dönem) Helikopterlerle ile Sunulan Hava Ambulans Hizmeti¹⁵

T.C. Sağlık Bakanlığı, "...devlet bütçesindeki hizmetin bu hizmeti sunacak devlet kurumlarına aktarılması yolu ile çözümlenmesi" yaklaşımı ile ele alma kararı aldığı "Sağlık Bakanlığı Ambulans Helikopter" projesinde, ihtiyaç konusunda uzmanlık sahibi devlet kurumları marifeti ile kamu sermayeli şirket(ler) ana yükleniciliğinde çözme girişimini hayata geçirerek Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB) ile 31 Ekim 2022 tarihinde protokol imzalamıştır¹⁶.

...bu kapsamda Türk Havacılık Uzay Sanayii A.Ş. (TUSAŞ) proje ana yürütücü olarak belirlenmiş ve 8 Kasım 2022 gününden itibaren hizmetlerini vermeye başlamış, devamında bu hizmetin doğrudan T.C. Sağlık Bakanlığı ile Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş., arasında yapılan beş yıllık sözleşmeye dayalı yapılması yöntemine geçilmiştir.¹⁷

	08.11.2022	06.05.2023	16.05.2023 Söweb	4.06.2024
Adana		1	1	1
Afyon				
Ankara	1	1	1	1
Antalya	1	1	1	1
Bursa				
Çanakkale				1
Dişarbakır	1	1	1	1
Erzurum		1	1	1
İstanbul	1	1	1	1
İzmir	1	1	1	1
Kayseri		1	1	1
Konya		1	1	1
Malatya		1	1	1
Samsun		1	1	1
Sivas				1
Trabzon	1	1	1	1
Van	1	1	1	1

TUSAŞ'ın ilgili paylaşımında,

- Şirketin 2026 yılında T.C. Sağlık Bakanlığı'na teslim edilecek 3 Gökbey helikopteri ilavesi ile,
 - Çift sedyeli kabinde,
 - Kısıtlı meteorolojik şartların oluşturduğu kısıtları kaldırarak
 - 7 gün / 24 saat esaslı hizmet verilmesinin,
 - Gelecek 10 yıl içerisinde,
 - 47 merkezde (+34 merkez ilavesi) hizmet verileceğinin,
 - Envantere, +7 uzun nakil ambulans uçağın ilave edileceğinin,
 - (İHA ile) Arama ve (Helikopter ile) Kurtarma faaliyetlerine destek verileceğinin,
- planlandığı da belirtilmektedir.

Uçaklarla ile Sunulan Hava Ambulans Hizmeti¹⁸

T.C. Sağlık Bakanlığının, uçakla ilgili geçmişten kalan hizmet alımlarına yönelik sözleşme yenilemesi yapmamasının...

..."Sağlık Bakanlığı Ambulans Uçak" projesinde de "...devlet bütçesindeki hizmetin bu hizmeti sunacak devlet kurumlarına aktarılması yolu ile çözümlenmesi" yaklaşımını esas alacağı ve hatta bu konudaki protokolü de SSB ve/veya Savunma Sanayi Başkanlığı ilişkili

¹⁵ T.C. Sağlık Bakanlığı; "Helikopter Ambulans" Sayfası; Web Sitesi 16.05.2023.

¹⁶ T.C. Cumhurbaşkanlığı; 5 Ocak 2021 gün 3373 numaralı CB Kararnamesi ile "Hava Ambulans Hizmetleri" 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu 3(b) kapsamında "İstisnalar" kapsamına alınması (6/1/2021 gün ve 31356 sayılı Resmi Gazete).

¹⁷ TUSAŞ : "Türk Havacılık Uzay Sanayii Hava Ambulans Operasyonunu Tüm Yurt Sathını Kapsayacak Şekilde Genişleterek 13 Bölgede Hizmet Vermeye Başladı"; Ankara, ??? 2023.

¹⁸ T.C. Sağlık Bakanlığı; "Uçak Ambulans" sayfası; Web Sitesi 02.02.2021.

(TUSAŞ, Vatan Jet gibi) şirketlerden biri ile iki uçak kapasite ile yeniden başlayacağı değerlendirilmektedir.

Ulusal Sağlık Örgütlenmesinde Hava Ambulans Hizmetlerinde Tespit Edilen Gelişme Fırsatları (Sorunlar)

Ulusal ölçekte, sağlık örgütlenmesinde "*Hava Ambulans Hizmetleri*" varlığının on sekizinci yılında hizmet etkinliğini etkisi nedeni ile gelişme fırsatlarının var olduğu değerlendirilen alanlara yönelik tespitler ana başlıklar altında takip eden bölümde paylaşılmıştır.

- Ulusal sağlık örgütlenmesinde kamu hizmeti olarak gerçekleştirilen "*Hava Ambulans Hizmeti Tedariği*" uygulamalarının, devlet havacılığı işlevine çok daha yakın ve yakın olmasına rağmen, sivil havacılık uygulaması olarak hayata geçirilmesi ve sürdürülmesi.
- Devlette "*Mal ve Hizmet Alımı*" yönteminin (*Kamu İhale Kanunu*), özellikle girdi maliyetlerinin değişmesi karşısında hizmet sağlayıcıyı zorlaması ve güncelleştirilememesi.
- Uçuş saati garantili hizmet tedariği uygulamasının maliyet artırıcı etkisi.
- Ülke sathına yayılı işletim istasyonlarının belirlenmesindeki sorunlar ve sayısındaki yetersizlikler.
- Sivil havacılık esas ve kurullarına göre yapılan "*Hava Ambulans Hizmeti*" faaliyetlerinde sivil havacılık uçuşuna kapalı bölgelerinin erişim dışında kalması riski.
- "*Hava Ambulans Hizmeti*" işinde, "*Havacılık*", "*Sağlık*" ve "*İdari*" hizmetlerinin farklı kaynaklara alt yüklenicilik verilerek ancak ana yapının yetkilendirilmesi ile yapılacak çok taraflı iş birlikleri ile gerçekleştirilmesine sadece faaliyet ekonomisi açısından değerlendirilerek ile karar verilmesinin (*etkili işletim, alt gruplar arasında etkili iletişim - CRM, iş deneyimi oluşturma ve ondan yararlanma gibi alanlarda*) doğurduğu faaliyet riskleri.
- Hava Ambulans hizmetlerinde kullanılan hava araçlarında görev yapan uçucu ve sağlık personeline ait (*meslek tanımlamalar, özlük hakları gibi*) temel düzenlemelerin ilgili (*sağlık ve havacılık*) mevzuatlarında yer almıyor olması.
- Son yıllarda ülke genelinde acı deneyimlerle öğrenilen bir ihtiyaç olan "*Afet ve Savaş Cerrahisi / Lojistiği*" standart ve uygulamalarının "*Hava Ambulans Hizmeti Tedariği*" kapsamına girememiş olması.
- "*Hava Ambulans Hizmeti Tedariği*" konusunda yeni dönemde tercih edileceği gözlenen "*...devlet bütçesindeki hizmetin bu hizmeti sunacak devlet kurumlarına aktarılması yolu ile çözümlenmesi*" yaklaşımının sektörel katılım ile ulaşılmış bir sonuç olmaması, bu hali ile sektöre 16 yıllık bir deneyim geçmişine sahip özel girişimi sınırlaması/zorlaması.
- Millî Bütçe kapsamında gerçekleştirilen "*Hava Ambulans Hizmeti Tedariği*" uygulamaları (*hizmet usulleri ve uygulamaları, hizmet bedelleri hesaplanması, hizmet bedeli ödeme şekilleri ve düzenleri, personel özlük hakları, bu haklar arasında denge gibi*) ayrıntılarına açık kaynakta erişilmemesi.
- "*Hava Ambulans Hizmeti*" ilgili bölümlerin, başta sağlık bilimleri, idari ve iktisadi bilimler, hukuk, mühendislik ve kesişimlerindeki üniversite öğretim programlarında yer almaması ve dolayısı ile bu eksiğin doğrudan ve dolaylı yarattığı zafiyetler.
- "*Hava Ambulans Hizmeti*" ile ilgili bilimsel çalışmaların kıtlığı.

Ulusal Sağlık Örgütlenmesinde Hava Ambulans Hizmetleri İle İlgili Gelecek Değerlendirmeleri ve Bazı Öneriler

İlgili uzmanlıkların da dahil olacağı gruplarda, bir önceki bölümde "*Gelişme Fırsatları (Sorunlar)*" olarak belirtilen konuların her biri için ayrı değerlendirmelerle kök sebeplerin bulunarak ülkemize özgü usuller ile giderileceği çalışmaların yapılması uygun etkili bir çözüme fayda, etkili bir gelecek faaliyet dönemi oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma nedeni ile elde edilen veri ve bilgiler ışığında akla gelen bazı öneriler de takip eden bölümde paylaşılmıştır:

- Uluslararası "Sivil Havacılık" esas ve kurullarına göre yapılmakta olan "Hava Ambulans Hizmeti" uygulamalarının, değişen dünya düzeninde içinde bulunulan bölgenin ve ülkemizin sahip olduğu güvenlik ve tehdit öncelikleri, hızla değişen demografik yapı ve yoğunluklar etkisinde gerçek ihtiyaçlar dikkate alınarak "Devlet Havacılığı" esas ve kuralları ile yapılmaya başlaması.

Küresel ölçekte, insanın ve malın ticari hava ulaştırması ile ilgili hava araçlarının anayasası kabul edilebilecek Chicago konvansiyonu (ICAO) ve dolayısı ile 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanunu da devlet hava araçlarını kapsamı dışında bırakmıştır.¹⁹

...bu ayrımın temelinde odaklanan konu vardır; sivil havacılığın temel önceliği "emniyet" iken askeri havacılığında öncelik "görev" olarak belirlenmiştir. Bu alanlardaki hava araçları ile ilgili etken ve etmenler ile süreçleri ve çevresel eleman ve şartları da bu farkla düzenlenir; federasyonlar ile ilgili ve kişisel sonuç doğuracak havacılık faaliyetleri de...

- Devlet Hava Aracı Genel Müdürlüğü oluşturulması ve hayata geçirilmesinin getireceği değiştirilen ve yeni düzenlemeler ve şartlar nedeni ile kurumsal ve bireysel dirençlere maruz kalabileceğinin göz önünde bulundurulması.
- "Devlet Havacılığı" işlevi ve uygulamalarından sorumlu olacak Devlet Havacılık Genel Müdürlüğü'nün, T.C. Sağlık Bakanlığı'nın sağlık işlevinde "Denetçi" rolde kalacağı ve özel girişimin bugüne kadar gerçekleştirdiği hizmetler sayesinde sahip olduğu varlıklar ve deneyimden faydalanılacak "Hava Ambulans Hizmeti" uygulamalarını kapsayacak esas ve kuralları ile yapılmaya başlaması...

Devlet Havacılık Genel Müdürlüğü yapısının zaman içinde bu işleyle beraber askeri, istihbarat ve kolluk hizmetleri dışında, başta orman yangınları müdahalesi olmak üzere, devlet birimleri tarafından kullanılan/kullanılacak tüm hava araçları ve ilgili insan ve alt yapıyı kapsayacak tarzda düşünülmesi maliyet etkinliği ve verimlilik de sağlayacak, olağanüstü haller için önemli bir kuvvet çarpanı oluşturacaktır.

- Ülke sathına yayılı işletim istasyonlarının belirlenmesinde demografik hareketlenmeler ve değişim, mevsim gibi faktörlerin etkisindeki güncel "İhtiyaç(lar)" etkilerinin dikkate alınması, bu konuda politik etkilerden uzakta kalınması.
- İlgili (sağlık ve havacılık) mevzuatlarında hava Ambulansı araçlarında ve ilgili faaliyetlerde görev yapan "Havacılık Ekipleri", "Sağlık Ekipleri" ve "Hizmetli Ekibi" personeline ait (meslekî tanımlamalar, özlük hakları, kıyafet zorunluğu gibi) temel düzenlemelerin yer alması.
- Ulusal kaynaklarla geliştirilen hava aracı projelerinin nihai (mal ve hizmet) ürünlerinin müşteriye sunulacak aşamaya geldiği ilk andan itibaren "Hava Ambulans Hizmeti" uygulamalarını kapsamında değerlendirilmesi ve iş birliklerine bu uygulamayı benimseyen girişimlerin özendirilmesi ve önceliklendirilmesi.
- Sağlık Sigortası uygulamalarında, yapılacak düzenlemelere göre kendi Hava Ambulansı (EMS/HEMS) uygulamalarını oluşturarak mevcut uygulama yükünü hafifletmesi.
- HEMS alanında TUSAŞ ana yükleniciliğinde başlatılan yeni uygulamaya, bu konunun Devlet Havacılığı kapsamında ele alınmasına kadar geçecek kısa ve orta vadeli bir geçiş dönemi uygulaması olmasını dikkate alarak,
 - Sivil havacılık mevzuatında "Hava Ambulans" konusuna özel düzenlemelerin yapılarak -Devlet Hava Aracı Genel Müdürlüğü yapısına geçiş sonrasında da yararlanılacak şekilde- düzenlemesi.
 - "Hava Ambulans Hizmeti" bütününü oluşturan "Havacılık", "Sağlık" ve "İdari" hizmetleri organik yapıda bir araya getiren ve onları o bütünsel yapısında

¹⁹ Can EREL; "Devlet Havacılık Genel Müdürlüğü; Gerekliliktir; Havacılık Bakanlığı gibi!"; Ağustos 2022.

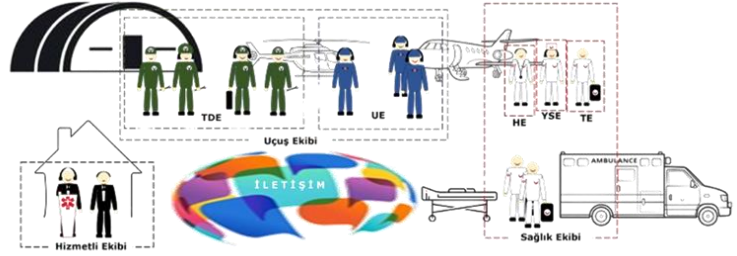

yetkilendirerek ekiplerin üyeleri arasındaki iletişim ve iş birliği geliştiren, hak adaletini tesis ederek etkinliği artırıcı düzenlemelere öncelik verilmesi.

"Hava Ambulansı" işi,

- *Havacılık Ekipleri,*
 - *Uçuş Ekibi (UE, Yetkilendirilmiş - Lisanslı Pilotlar)*
 - *Teknik Destek Ekibi (TDE, Yetkilendirilmiş- Lisanslı Teknisyenler ve Teknisyen Yardımcıları),*
- *Sağlık Ekipleri,*
 - *Hekim Ekibi (HE, Yetkilendirilmiş- Lisanslı Doktorlar),*
 - *Yardımcı Sağlık Ekibi (YSE, Yetkilendirilmiş- Lisanslı Hemşireler),*
 - *Teknik Ekip (TE, Yetkilendirilmiş- Lisanslı Acil Tıp Teknisyenleri, ATT),*
- *Hizmetli Ekibi,*

gibi neredeyse her birinin yetkinliği küresel norm ve standartlara bağlı olan, bu tip yetkinliklere sahip örgütlenmenin de bir bütün olarak değerlendirilerek yetkilendirilmesi gereken işlevlerin bütünü...

Hava Ambulans Ekipleri Bütünü ©CE®

Görevin olağan üstü durumda yapılması ve oluşturduğu zaman baskısı iş birliği yapan bu ekipler arasında etkili CRM²⁰, hatta empati gerektiren paylaşılan iş deneyimi zenginliğine ihtiyaç duyuyor.

Konuya bir de -nakledilen değil ama- ambulansa ihtiyaç duyan açıdan bakılınca grup dinamiklerinin çetinliği daha da fark edilebilir hale geliyor.

O nedenle, işletim (operasyon) tipleri bazında "Risk/Tehlike" setleri belirleme ve her birinin analizinin yapılarak gereklilikleri saptama ve işletim uygulamalarına yansıtılması, uygulama sorunlarının analiz edilerek "Alınan Dersler" uygulamaları ile usullerin ve yeterliliklerin sürekli güncellenmesi olumlu gelişmeler sağlayabilir.

- Bu geçişi kolaylaştıracak geçiş dönemi çözümlerinin devreye alınması / alınanların da ülke sathına yayılacak şekilde ve özel sektörde oluşmuş 16 yıllık uygulama deneyiminin dikkate alınarak geliştirilmesi.
- İstasyon sayısının artırılması ve istasyonlar arası talep farkını maliyetlendirme ve ücretlendirmede dikkate alınarak uyumlaştırılması.
- Sabit (ücretler, amortisman, sigorta vs) giderler dikkate alınarak "Standby+" ücretlendirme usulünün de dikkate alınarak döviz üzerinden uzun dönemli sözleşmelere dayalı uygulama(lar) seçeneğinin değerlendirilmesi.

²⁰ İnsan ürünleri ile ilgili süreçlerde "İnsan Hatası" (Human Error) yaşamsal seviyede yıkıcı etkiye sahip; özellikle de iş birliği gerektiren süreçlerde. Bir askeri ve sivil hava aracı pilotu olan David BEATY; kişiler arası iletişim, karar verme ve liderlik süreçlerine dikkatleri çekmiş. Bu süreçler geliştirilerek "Mürettebat (Kokpit) Kaynak Yönetimi (Crew/Cockpit Resource Management, CRM)" adını almış ve 55 yıldır hayatımızdaki etkisini sürdürmekte...

...benzer etkinin geçerli olduğu her hatanın sebebi olan kök neden(ler)in "Ergonomi - Usul ve Bilişsel Yetenekler - Emniyet Kültürü" bağlamındaki kaynakları ve sonuçları ile ele alan "İnsan Faktörleri" de yüksek seviyede öneme sahip olarak sürekli gündemde...

O yüzden, sadece havacılık değil, iş birliği gerektiren insan ürünü ile ilgili her süreçte, ama özellikle de teknolojik/endüstriyel faaliyetlerde paylaşılan Kurumsal Kültür ve CRM çok önemli ve dikkate alınmalı diye düşünürüm.

- Coğrafyamızda hızla hissedilen yeni bir ihtiyaç olan "Afet ve Savaş Cerrahisi / Lojistiği" standart ve uygulamaları ile "Hava Ambulans Hizmeti" kesişim ayrıntılarının belirlenmesi ve bu belirlemelerin "Hava Ambulans Hizmeti" kapsamına alınması.
- "Hava Ambulans Hizmeti" alanında faaliyet gösteren hava araçları, hava aracı motorları ve komponentlerinin yurtiçi üs ve fabrika (depo) seviyesi bakım yeteneklerine sahip olacak bakım merkezlerinin oluşumuna ve vara olanların desteklenmesine öncelik ve önem verilmesi.
- "Hava Ambulans" faaliyetleri alanının, tüm alt çalışma ekipleri ve elemanlarının özgün bütünlüğü olarak tespit ve kabul edip,
 - Sistematik örgün öğrenimin faaliyet etkinliğine ve nitelikli işgücü oluşumu ve kariyer süreci üzerindeki yapıcı-geliştirici etkisini dikkate alarak,
 - "Hava Ambulans" konusunun tanıtılması ve bu faaliyetin yararlarının kamuoyunca -özellikle ebeveyn veliler tarafından- tam anlaşılması faaliyetlerinin hayata geçirilmesi.

- "Hava Ambulans" faaliyetlerinin başta havacılık, sağlık bilimleri, idari ve iktisadi bilimler, hukuk, mühendislik ve kesişimlerindeki ön lisans ve lisans seviyesinde (mesleki ve bilimsel) öğretim programlarında kapsanması ve hatta çok disiplinli lisansüstü çalışmalarda ilgi görmesi.
- "Hava Ambulans" konusu ile ilgili (ulusal ve uluslararası hukuki yapı ve işleyiş, endüstriyel haber alma, endüstriyel gelişim, ana işlevler ve kesişimleri, iletişim ve ilişki geliştirme gibi) alanlarda araştırmalar, anket ve yayınlar yapılması...
...özellikle, "Millî Bütçe" kapsamında gerçekleştirilen "Hava Ambulans Hizmeti Tedariği" uygulamaları (hizmet usulleri ve uygulamaları, hizmet bedelleri hesaplanması, hizmet bedeli ödeme şekilleri ve düzenleri, personel özlük hakları, bu haklar arasında denge gibi) ayrıntılarına açık kaynakta sağlanan erişim ile bilimsel ve akademik çalışmalarda yararlanılabilmesi, konuyu uluslararası ve ulusal bazda sürekli takip eden ve değerlendiren akademik ve sektörel çalışmaların desteklenmesi ve sonuçlarından her seviyede yararlanılması.

- "*Hava Ambulans Hizmeti*" alanında ilgili düzenleyiciler, kurumlar, kuruluşlar, akademi, Sivil Toplum Kuruluşları (*meslek örgütlenmeleri, dernekler gibi*), meslek erbabı bireylerin ve hatta küresel deneyimleri ile çalışmalara ışık tutacak davetli yabancı uzmanların bir araya gelerek geçmişten o ana gelişmelerin, sorunlar ve alınan derslerin, sahip olunan fırsatların ele alınarak tartışılacağı, akıl birliğine dayalı önerilerin takip numarasına sahip maddeler olarak edilerek yararlanılacağı yıllık periyotlara sahip (semineri konferans ve çalıştaylar gibi) "*Ulusal Hava Ambulans Kurultayı, UHAK*" düzenlenmesi ve bu alanda yıl içindeki başarımları ile dikkat çeken girişimler ve meslek erbabının "*UHAK Ödülü*" ile ödüllendirilmesi.

Sonuç

Ülkemizde hasta/yaralı erişimin zorlu ve hızlı tahliye, tetkik ve tedavi yapılabileceği bir üst basamak sağlık kuruluşuna sevkinin gerekli olduğu hallerde etkinlik özel girişim ve devlet (*Türk Silahlı Kuvvetleri ve T.C Sağlık Bakanlığı*) kurumları tarafından işletilen hava ambulansları nicelik ve niteliğinin artmasına bağlı olarak gelişmektedir²¹.

Özellikle Küresel Salgın dönemi ile başlayan süreçte bu faaliyetin uluslararası alanda da bilinirliği ve saygınlığında önemli gelişmeler elde edilmiş, hatta uygulamaların bazı ülkeler tarafından örnek alındığı belirtilmekte olsa da...

...ülkemizde özel girişimin 1989, Türk Silahlı Kuvvetlerinin 1996 ve devletin ulusal sağlık örgütlenmesinde 2008 yılında başlattığı "*Hava Ambulans Hizmetleri*" konusunun bugün ulaştığı nokta, küresel jeopolitik ve ekonomi, bölgede yaşanmakta olan siyasi ve askeri gelişmeler, Türkiye'nin demografik ve Türk vatandaşının hızla değişen ihtiyaçlarını karşılamakta istenen sonucu verememiştir.

"*Hava Ambulans Hizmeti*" sahasında, son olarak TUSAŞ ana yükleniciliğinde başlatılan yeni dönemin bir geçiş dönemi olacağı kabul edilip, bölgedeki siyasi, ekonomik ve demografik gelişmeler, teknolojik ve teknik gereklilikler ve sahip olunan ihtiyaçların karşılanmasında gelişmekte olan havacılık alt yapısını dikkate alan iş modelleri ve uygulamalarının bu alanın gerektirdiği özel usullerini ve insan yapısını belirleyip özel girişime ait değerli varlık ve deneyim de değerlendirilerek adil bir şekilde kapsanmasına olanak tanınması ve nihayetinde Devlet Havacılık Genel Müdürlüğü yapısında ulusal faaliyetlerin başlatılmasının ve konu ile ilgili ulusal entelektüel seviyenin gelişmesine katkı sağlayacak "*Ulusal Hava Ambulans Kurultayı, UHAK*" ve "*UHAK Ödülleri*" sürecinin başlatılması.

Kaynakça

- İlgili Taraflar (*Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Erbabı*) ile Görüşmeler.
- İlgili Kurumların ve Kuruluşların Web Sayfası Bilgileri
- Makale İçinde Atıf Verilen İlgili Düzenlemeler ve Yayınlar

²¹ Dr. İlker ÜNSAL & Dilek EKİCİ-ÜNSAL; "*Hava Ambulans Sisteminin Türkiye'deki Gelişimi*"; Türk Hava Kurumu Üniversitesi Havacılık ve Uzay Çalışmaları Dergisi, Ankara, 2021.